

Kosta Dimitrijević

VREME SMAKNUĆA BEZ SUDA I PRESUDE
ili
SLUČAJ GOSPODINA
VLADISLAVA RIBNIKARA¹

- Nekoliko decenija ćutim o svom stradanju — kaže mi gospodin Lola Dimitrijević, poslednji diplomatski urednik lista *Politika* i njegova živa legenda, sedeći u separeu okruženim velikim ogledalima elitnog beogradskog hotela „Mažestik”. — Eto, slobodno zabeležite i snimate danas 5. avgusta 1989. godine, to što nisam poverio nijednom vašem kolegi koji su objavljivali feljtone o mom burnom i dugom životu u „sedmoj sili”. Praveći aluziju na moje školovanje u francuskom liceju, oni su pisali o uticaju tog podneblja u vidu izreke *Savoir vivre* nazivajući me „zaljubljenikom života i novinarskog poziva”. To je bilo tačno. Ali, i pored toga što se, sem Boga, nikog nisam bojao na ovom svetu, skoro sam pola veka ćutao o bezdušnosti tog poznatog salonskog komunista, kasnijem vlastodršcu pod novom crvenom vlašću. Inače, on je bio moj raniji nerazdvojni prijatelj, koji je baš zbog dobra koje sam mu činio hteo da me skрати za glavu i umalo da mu to nije pošlo za rukom. Naravno, da tokom mog stradanja nisam mogao ni da pomislim da je on bio glavni krivac jer takva podlost je zapanjujuća, pogotovu što potiče iz jedne sjajne porodice, od oca, plemenitog čoveka, koga smo svi u redakciji poštovali zbog pravičnosti. Časnu reč vam dajem da sam dugo vremena odbijao i svaku pomisao da bi mi moj prijatelj, spolja uglađen i prefinjen, mogao naneti toliko zlo. Ali, trebalo je vremena, zapravo da se to iz osnova promeni 1944. godine, da bi tu zver u ljudskom obliku sagledao u pravom liku, koji je sve vreme bio varljiv poput slike Dorijana Greja iz poznatog Vajldovog romana. Skoro je jedan vaš neosporno daroviti kolega objavio knjigu o tom zlom, gluvom vremenu pod naslovom *Deca komunizma*. U simboličnom značenju bolje da tu svoju knjigu nazvao *Zveri komunizma*, jer oni su u jednom delu to i bili, pobivši bez suda i presude preko stotine hiljada vrednih srpskih domaćina sa sela kao i mnoštvo vrhunskih intelektualaca. Nisu to bili ljudi, nego zveri, otimači i ubice, tako da nije ni čudo što su kao i njihovi izdanci doveli ovu divnu zemlju do sadašnjeg stanja opšteg haosa, pljačke na sve strane, nepravde...

Veoma se uzбудim kada se tog dvoličnog čoveka setim, a toliko smo lepих doživljaja imali baš u ovoj sali restorana, baru

¹ Tekst je izvorno objavljen u *Letopisu Matice srpske* (septembar 2008., knj. 482, str. 551-560).

i hotelu „Mažestik“. Vidite da su počele ruke da mi podrhtavaju od stresa, moram da poručim još koje žestoko piće pa da ga sipam u ovo pivo i tako napravim „beton“. A to piće mi i u osamdesetoj vraća snagu da srce izdrži udare sudbine, koja se obrušila na mene u mom najboljem životnom dobu. Molim vas da snimate to dok sam živ, imam u vas puno poverenja da će to kad-tad izaći na svetlo dana u ime nasušne istine i pravde. Jer, nažalost, dugo vremena živimo u svetu laži i nepravde...

S pravom pitate zašto tu tragičnu svoju ispovest nisam još ranije zapisao? Moram da vam priznam. Odavno više nisam to u stanju. Kad god sam započinjao to da pišem, ruka mi počinje drhtati, pred očima mi se zamuti, srce da iskoči iz grudi, pa sve ostavim... A celim bićem osećam da moram to što sam doživeo u gluvo doba naše nesrećne istorije, kad je Srbin ustao na brata Srbina, da saopštim. Mislio sam tu svoju ispovest i ranije da vam poverim, ali sam se bojao da zbog nje ne stradate. Posle „vunениh vremena“, sada, kao da su nastupili malo bolji dani za razotkrivanje komunističkih laži. A onda, iskreno ću vam priznati, da sam o svemu ćutao i zbog njegove dece. I zbog toga veoma sam patio i trpeo u duši, preispitivao, grizao i lomio se u sebi, znajući da jednog dana istina mora izbiti na videlo. Doduše, za sve te godine i decenije stalno mi je bila na umu ona Volterova opaska da smo „živima dužni obzira, a mrtvima istinu“.

S tim čovekom rekao sam vam da me je vezivalo veliko prijateljstvo: po želji njegovog oca — vlasnika lista u kom sam radio, vodio sam ga na prve novinarske zadatke; spasavao od nepromišljenih ljubavnih neprilika što je duga i zanimljiva priča; za vreme nemačke okupacije jurio sam kod poznatih Beograđana kao i predstavnika vlasti moleći ih da mu svojim potpisima da nije komunista spasemo glavu iz logora što su ovi i učinili, a kako mi se on „zahvalio“... Upravo, to ću vam poveriti, a ako ne možete danas, iznesite tu istinu na videlo u bolja, slobodnija vremena, ako ona ikada za nesrećnu Srbiju, dođu...

Kao dečak rano ostavši bez roditelja, sa bratom 1915. prešao sam albansku Golgotu i, kasnije se, kao pomenuti moj prijatelj — salonski komunist, školovao u Francuskoj. Dva najteža perioda u mom životu bile su prelazak preko zavejanih vrhova Albanije i druga nemačka okupacija zajedno sa onim što je posle nje došlo. I sami znate koliko je odgovoran novinarski poziv, a ja se pitam zašto posle rata nije nijedan mašinski slugač odgovarao pred sudom? Nisu zbog rada tokom okupacije, radi hleba nasušnog, odgovarali ni piljari, ni mesari, ni moleri, ni kafedžije, nego samo intelektualci. Novinari, književnici i glumci, i to oni najtalentovaniji, bili su, na osnovu neproverenih denuncijacija, stavljeni po tamnicama na grozne muke, pa čak izvesni i streljani. Tako je završio život bez suda i presude i jedan od glavnih urednika najstarijeg srpskog lista — Jovan Tanović, nosilac Karađorđeve zvezde i niza odlikovanja za

hrabrost, junak ranijih oslobodilačkih ratova... I mnogi poznati Beograđani bili su razapeti na stub srama, oduzimana im je građanska čast i sva imovina, bili su ubijani kao najgori zlikovci, a da se o tome danas malo svedoči. Ne pišu se knjige o njihovim stradanjima dok o onima koji su ih u grob oterali, mislim na one s kasnijeg Golog otoka, objavljena je čitava biblioteka. Kao i prethodni, mnogi su sa Golog otoka nepravedno stradali, ali među njima bilo je dosta onih koji su posle tzv. oslobođenja (ono to za mene nije bilo) okrvavili ruke nemilosrdno ubijajući srpske rodoljube, samo zato što su bili iz domaćinskih, imućnijih porodica ili imali drukčija ideološka opredeljenja. Setite se koliko je posle Prvog svetskog rata zbog lažnih optužbi stradao najbolji srpski romansijer Bora Stanković, kao i to da su iz naše prestonice svojevremeno, na čelu sa Brankom Radičevićem, bili proterani još neki najveći pesnici, pa ćete bolje shvatiti naš odnos prema velikanima.

O toj iskonskoj dvoličnosti ili dvojnomoj moralu pojedinaca želeo bih ovom prilikom da otvoreno progovorim, jer smo mi kao nacija svojim neprijateljima, onima koji su nas u svim vojnama nemilice klali i ubijali, opraštali u ime hrišćanskog milosrđa i čovečnosti uz olako obećanje da to „ne smemo zaboraviti“. A da smo sve to najstrašnije brzo zaboravljali, zar nije dovoljan dokaz o genocidima nad srpskim narodom samo tokom ovog poslednjeg veka. To se nijednom narodu na svetu nije desilo. Srbi su zbog svoje dobrote, lakovernosti i naivnosti uvek stradali. Setite se za vreme okupacije: čim po direktivi Kominterne komunisti iz zasede ubiju Nemca, bilo je streljano sto naših talaca, a ako ga rane — pedeset. Gde je toga bilo na svetu? Niko u tadašnjoj okupiranoj Evropi nije činio takve ludosti znajući da su pedantni Nemci neumoljivi zahtevajući poštovanja odluka vojne uprave. Onda, ne treba se ni čuditi da su Srbi u odnosu na brojnost stanovništva imali najveće žrtve. A najgore je od svega da smo, i danas podeljeni na četnike i partizane, kadri da udarimo jedni na druge, što je apsurd svoje vrste, ali on nas je pratio kroz istoriju, koja, bar za nas nije bila, kako je nazivaju „učiteljica života“. Sve to vam pričam da biste shvatili dokle može u nas ići prevrtljivost, glupost, dvoličnost, izdaja, nazovimo to kako god hoćete...

Da skratim priču: pri kraju nemačke okupacije, kad su me na sreću pustili iz zatvora Gestapoa, zarastao u bradu, skrivao sam se sa porodicom, suprugom i sinom, po okolnim selima. Kad je 20. oktobra bio oslobođen Beograd, nalazio sam se u Arandelovcu s porodicom. Radostan poput deteta dolasku slobode, prvo mi je bilo da se obrijem i doteram i izađem među uzavreli narod na tamošnjem korzou, koji je posmatrajući vatromet razdragano klicao „Živeli oslobodioci!“ Tu, na korzou iznenada sam sreo mog dragog prijatelja Vladu Ribnikara, direktora *Politike*, kao i lista *Novo vreme* prvih meseci

okupacije, gde nas je sve „po partijskom zadatku" (kako se kasnije govorilo) doveo da radimo kao novinari. Srećom, da sam ja odatle na vreme, brzo, utekao, ali nisam poput njega pobeo u šumu što nas je sve iznenadilo. Doteran kao i uvek poput tipičnog „dendija" s belom, svilenom maramicom u džepu, nakolmovan kao da nije dolazio s ratišta nego posle neke salonske sedeljke, Ribnikar se sa mnom pozdravio i izljubio, a potom mi saopšti da uskoro pokreće *Politiku* nagovestivši mi: „I na Vas tamo računamo!" A onda mi je rekao da ga sutra, ujutro, posetim u njegovoj kancelariji u Starom zdanju, pa ćemo se detaljnije o svemu dogovoriti u vezi sa novim pokretanjem lista koji nije izlazio za vreme okupacije.

Bio sam te večeri presrećan, a kad sam se ujutro našao pred Starim zdanjem rekavši stražaru s puškom da me pusti kod Ribnikara, on pogleda neku cedulju pa me upita: „Da te ne zovu Lola?" „Jeste", odgovorim, „to mi je nadimak." Onda, mladi stražar odsečnim glasom reče da ga pratim, ali nije me odveo u kancelariju, nego smo prošli kroz banjski park i glavnu ulicu stigavši do Komande mesta, kada mi zapovedničkim glasom reče: „Hajde, ulazi ovamo!" Šta ću, mislim, možda se Ribnikar ovde preselio, a on me sprovede do prvog sprata na čijim vratima je pisala meni tada nepoznata reč: O3NA. Obreo sam se pred nepoznatim u partizanskim uniformama, koji su sedeli zavaljeni u fotelje s nogama na stilskom, izrezbarenom stolu. Posle raporta stražara neki gorštak s brkovima, ustajući iz fotelje i unoseći mi se u lice, trijumfujući reče: „Tico, je l' si stigao?" I izdade vojniku zapovest: „Skidaj mu kravatu i pertle da se gospodin slučajno o njih ne obesi. Ali, ne mora zato da se trudi, već ćemo ga mi negde okačiti..." Dotle, misleći da je to sve ružan san ili čak možda zafrkavanje, počeo sam da se bunim zahtevajući da obaveste gospodina Ribnikara o mom dolasku jer on me je sinoć pozvao... Oni se smeju, a ja dok me je onaj svlačio i dalje sam se uzalud pozivao na Ribnikara, govorio da je po sredi neki nesporazum, sve dok namrštenom Brki nije prekipelo, pa podviknu gromkim glasom: „Hajde, more ćuti! Bolje da kušuješ nego da ti presudim po kratkom postupku. I prestani da kevdješ!..." Listajući moj oduzeti notes-adresar Brka sa neskrivenim zadovoljstvom počeo iz njega čitati imena, odnosno telefone Dragog Jovanovića, Tase Dinića i još nekih pod tadašnjim najtežim optužbama, pa reče: „Vidi, gospodin Lola poznaje i naše najuglednije kvislinge..." Kažem mu da kao novinar radi informisanja moram imati te adrese, da sam se njima obraćao za vesti i da su upravo pomenuti kvislinzi, na moju molbu, spasavali život gospodina Ribnikara, kategorično opet tvrdeći: „To je zabuna, nisam ja onaj koga tražite..." Tada, kao da je prekipelo onom s brkovima, koji naredi vojniku: „Vodi dole tu džukelu! Neću više ni reći da mu čujem!..."

Gurajući me mašinkom u leđa, vojnik me je sproveo u zatvorski podrum. Tamo, polutama, prozori s rešetkama s

pogledom na dvorište, poljanu... Začegrtao je ključ u bravi, lanac, a ja se obretoh u prostoriji sličnoj paklenom kazanu punoj seljaka. Kao da još nisam shvatio šta se sa mnom dešava, uzalud lupam po onim vratima i vičem: „To je greška, ljudi! Hoću Ribnikara! Dovedite gospodina Ribnikara!" Do mene je samo dopro ljutiti odgovor stražara: „Marš tamo, kušuj, džukelo!" A seljaci okupljeni oko mene počеше mi govoriti: „Stani, bre, čoveče! Čekaj, nismo ni mi krivi! Ne znamo zašto su nas ovde zatvorili. Svi smo dobri domaćini, nismo se ogrešili kod neprijatelja. A sada nas komunisti ubijaju bez suda želeći naša imanja..." Osećao sam se kao da sam živ stigao u pakao. Obreo sam se u velikom, paklenom kazanu od betona, punom ojađenog naroda, dok okolo mrak i smrad kible na sredini... S jezom sećam se kako su svakodnevno stražari oko četiri sata praznili taj uzavreli kazan od apsane, da bi uz zaglušne, očajničke krike odjekivala rafalna pucnjava. A potom su opet dovlačili nove srpske sužnje, osuđenike na smrt bez suda i presude. To je bilo tipično gluvo doba kada sudska vlast nije bila ni uspostavljena. Prokleta doba ličnih obračuna u vidu potkazivanja...

Nikad da zaboravim kako oko četiri sata začangrljaju lanci na vratima apsane, onda uleću surovi oznaši, zgrabe koga stignu iz mnoštva naroda, pa izguraju u susednu prostoriju na streljanje. Nema ni čitanja presude, dok komanduju paljbu, samo tajac i kod tih jadnika kao i kod nas. Mašinke kose a žrtve padaju kao snoplje, neki još nedotučeni kukaju, proklinju, urliču. „Majko, nisam kriv!", odjekuje vapaj. „Šta sam, Bože, zgrešio?!" Kod nas u podrumskom kazanu za likvidaciju grobna tišina i strava u očima. Pobožni seljaci padaju na kolena i krste se. Neki vade sveće iz gunja i pale čitajući Oče naš.. Potom čujemo kako izvlače leševe, bacaju ih na taljige, nabacuju ih tamo kao cepanice, pa šmrkovima peru krv. Taljige vuku leševe streljanih bez suda i presude preko dvorišta pravo na poljanu, gde je bila iskopana četvrtasta, velika jama... Nemo, kroz rešetke tamničkog prozora gledamo potpuno bespomoćni i predani sudbini tu stravičnu scenu sahrane pobijenih bez opela dok seljaci oko mene šapuću: „Eno, izbaciše ih u kesinac!" To je bio njihov naziv za tu rupu, zajedničku grobnicu streljanih srpskih domaćina. Potom svi kleknemo, dok jedan sveštenik među zatvorenicima čita molitvu izražavajući na kraju želju da Bog pomogne žrtvama komunizma. U polumraku, svi se suznih očiju krstimo i molimo za spas njihovih ali i naših grešnih duša.

U tom kazanu za streljanje od zahvatanja oznaša spasao me je savet jednog starijeg seljaka, koji mi reče: „Gospodine, dugo sam ovde i još živ, a sve to zahvaljujući Bogu i što najviše sedim u ćoše. Zato zapamti moj savet. Kad ulaze one komunističke zveri, naše proklete ubice, nemoj da si blizu vrata prvi na redu, ni u sredini, nego se poput mene zalepi na suprotnu straiu uza zid. Tu se još od podne pritaji, jer sam zapazio da oni krvolaci i bezdušnici prazne ovaj kazan tako da stradaju oni koji su im najbliži pri rukama..." I ja tog domaćina poslušam. Od podne, odmah posle deobe taina i

krompira, zalepim se uz mračni ćošak kraj prozora i ne mrdam, jedva i da dišem. Priznajem da u toj strahoti tamničkog kazana, koja me je iznenada snašla da nisam bio nikakav junak. Ne verujem mnogo u priče o herojskom umiranju. Gledajući ta svakodnevna mučenja naroda i streljanja nedužnih bio sam već pri kraju nerava, toliko fizički i psihički izmrcvaren da sam pio samo po malo vode, a potom nisam mogao ni zalogaj da uzmem, mada su mi seljaci, duševni ljudi, nudili. Iz tog pakla spasla me je moja očajna supruga uspevši da umoli oblasnog komandanta Pribića da me prebace na dalje isleđenje u beogradsku OZNU. Tako sam se već sledećeg dana obreo postrojen među gomilom osumnjičenih Beograđana u zgradi na Obilićevom vencu, gde me je slučajno ugledao major OZNE Bora Nešković, koji me je veoma cenio i kao čoveka-rodoljuba i kao novinara. Bio je zapanjen kada me je tamo ugledao i naredio da me odmah puste kući.

Radostan što sam spasao glavu odem pred staru zgradu *Politike* gde na ulazu sačekam direktora Ribnikara, kojem se izjadam šta me je sve snašlo posle našeg rastanka. On je za sve vreme samo klimao glavom kao u znak saosećanja, a onda mi je rekao da sutra u ovo vreme dođem na posao. Onda, presrećan, odem porodici u Palmotićevoj ulici, gde su me s radošću dočekali, ali pamtim da te noći san nije nailazio na oči... Iako sam znao da je Ribnikar — mason, postao od predratnog tipičnog buržuja intiman Brozov saradnik, s obzirom na naše prijateljstvo i koliko sam mu dobra učinio, nikako mi nije išlo u glavu da on može biti krivac za ono što sam doživeo. I dalje verujući da je moje hapšenje samo slučajna greška, pitao sam se da me nisu zamenili sa kolegom Mićom Dimitrijevićem, koji se kompromitovao tokom okupacije? Brzo sam se uverio da nije bila posredi zamena naših imena, jer su me već sledeće večeri OZNAŠI uhapsili u stanu. Kad sam sa sprovodnikom Sarićem ušao u OZNINA kola, a tamo sedi uhapšeni Mića Dimitrijević, kasnije osuđen na višegodišnju robiju.

Opet sam se obreo na ranijem mestu, stajao postrojen u onom hladnom hodniku OZNE sa ostalim privedenim sapatnicima. Povremeno su kraj nas prolazili smrknuti oficiri sa revolverima na opasačima. Odjekuje njihov bat čizama. Oni viču i psuju nas na sav glas. Našim kukavnim bićima zavladao je strah, neki već drhte, stoje bespomoćno u očekivanju najgoreg. Oko jedan sat posle ponoći gromki glas komandovao je „Mirno!“ Time je bio najavljen dolazak komandanta Krcuna Penezića, koji se pojavi sav zelen u licu, smrknuta pogleda, mršav kao smrt, sa korbačem u ruci. Izgledom podsećao me na maršala Fušea iz Francuske revolucije. A malo je zanosio pri hodu, po svoj prilici došao je posle neke pijanke da se izživljava nad stradalnicima, a srećom da je mene tada preskočio. Samo me je odmerio prezrivi pogledom i krenuo u dalja ispitivanja i vređanja uhapšenih ljudi...

U očekivanju islednika bili smo raspoređeni u razne

sobe. Imao sam ludu sreću da na mene opet naiđe major Bora, inače brat Blagoja Neškovića, koji se začudio što me opet vidi, znajući da me je pustio kao nevinog. Pogleda on u moj dosije, izvadi neku, po svoj prilici dodatu, ispisanu cedulju, koju, po čitanju namrštivši se, posle psovke zgužva i strpa u džep od sakoa. „Šta je, Boro?“ pitam, a on odmahnu rukom i reče: „Ništa, neka prljava dostava. To je naš poznati srpski običaj. I za vreme okupacije Nemci nisu mogli da dignu glave od ovakvih denuncijanata, pa su posle nekoliko meseci zabranili Srbima da kod njih prijavljuju svoje zemljake...“ I Bora me opet pusti. Prilikom izlaska iz zgrade OZNE, sećam se da sam zbog policijskog časa dobio propusnicu, i odmah otišao svojim u Palmotićeve ulicu, gde opet san nije nailazio na oči...

U podne odem u *Politiku*, sačekam Vladu Ribnikara, koji se iznenađeno trgao kada sam ga oslovio, gledao me je kao utvaru dok sam mu pričao o svom drutom, večerašnjem privođenju i oslobođenju. Kao i prošli put Ribnikar opet sleže ramenima i reče: „Pa, dobro šta ja tu mogu!“ I potom me pozva da za nekoliko dana dođem u njegovu kancelariju...

To popodne bio sam na pogrebu ženine ujne dok je služavka ostala sa sinom Milom u stanu. Tamo su me opet tražili OZNAŠI, a devojka im je dala ujakovu adresu gde ću sa suprutom otići, kao što je red, posle sahrane njegove žene. Tako OZNAŠI stignu u Profesorsku koloniju da bi me pred ožalošćenom porodicom ponovo uhapsili!? Opet sam čekao u zgradi na Obilićevom vencu do neko doba noći kada su stigli islednici. Sada me je saslušavao neki nepoznati. Kada sam mu rekao da je moj predmet kod majora Bore Neškovića i šta se sa mnom sve zbilo, okrenuo je telefon mog ranijeg islednika koji mu je to sve potvrdio, tako da me je pustio. Izašavši na slobodu, po savetu jednog svog kolege sklonio sam se za izvesno vreme iz Beograda, u unutrašnjost kod rođaka, sve dok nije zaživelo naše sudstvo, odnosno došla mirnija vremena kad se ljudi nisu mogli ubiti zbog dostava.

Prilikom susreta sa svojim „oslobodiocem“ Borom Neškovićem rekao mi je da se strpim i ništa više ne pričam i ne istražujem o hapšenjima posle dolaska nove vlasti. Priznao mi je da je bio grđen što me je puštao iz zloglasne OZNE, ali da će mi kad zato dođe vreme reći ko me je denuncirao. To, stvarno, tada nije ni bio u mogućnosti, ali posle nekoliko godina baš u ovom restoranu Bora Nešković mi je saopštio gorku istinu: „Sećaš li se one cedulje iz tvog dosijea u OZNI? To je bila dostava Vlade Ribnikara protiv tebe zbog koje zamalo nisi izgubio glavu. Znajući da su to bile neistine, jer sam te dobro poznavao, ja sam to odmah pocepao. Ali, Ribnikar kome si se nešto zamerio, opet je poslao dostavu, tako da je sreća tvoja što si se privremeno uklonio iz Beograda, inače ode ti glava...“ Bio sam zburjen, bolje reći zapanjen. Nisam mogao poverovati da mi je toliko zla naneo čovek kojem sam učinio toliko dobra, čak mu i spasao

život za vreme okupacije. Verovatno, što sam toliko mnogo znao o njegovom dvoličnom karakteru i mahinacijama iz ranijih vremena Ribnikar, kad je postao velika komunistička zverka, nije želeo svedoka, jer mrtva usta ne govore. Ali, zaverila se zemlja, što narod kaže, da se sve istine otkriju, izađu na videlo...

Verujte, stalno, u poslednje vreme, pred kraj svog života razmišljam o dvojnosti morala naših ljudi kao što je slučaj Vlade Ribnikara. Pitao sam se kako da objasnim njegovu zatvorenost, zagonetno ophođenje? Zašto je uvek živeo sam za sebe, u nekom svom, odvojenom svetu, nedostupnom običnim smrtnicima. Od detinjstva sreća ga je stalno pratila, za razliku od njegovog rođenog brata Mileta, kojeg je izbegavao, tako da je radio sporedne poslove u *Politici*. Otac je Vladi poklanjao svu pažnju. Pričao mi je Mile Ribnikar da je uvek bio „crna ovca“ u porodici. U detinjstvu, kako je Vlada bio nežnog zdravlja, otac dr Slobodan Ribnikar, njemu je posvećivao najviše vremena: tu je bila uvek guvernanta, na kolicima donosila kakao, čokoladu, slatkiše... Kasnije, dosta drugujući sa Vladom, naročito u vreme njegovog zabavljanja sa glumicom Ljubinkom Bobić, mog zabavljanja sa njenom sestrom Pelom (imam naše zajedničke fotografije iz Košutnjaka), bili smo, takoreći, nerazdvojni. Kao i u vreme njegove depresivne krize zbog duplog braka sa ćerkom bogatog Mihaila Đurića i one lepe, tajanstvene Ruskinje dok je boravio u Moskvi na proslavi sovjetske revolucije; zatim tokom razvoda gde sam bio kod Duhovnog suda glavni svedok, kao i jurenja da ga izvučem iz banjičke Kuće smrti, nisam mogao da poverujem da je baš on, za koga sam najviše u životu učinio, da će tako monstruozno postupiti prema meni i mojoj porodici. Doduše, tačno mi je najpopularniji čovek *Politike*, legendarni Čika Diša, administrativni naš direktor i glavni akcionar, govorio: „Lolo, ti ne znaš ko su sadašnji Ribnikari. Svaka čast braći-osnivačima našeg lista Vladislavu, Darku i dr Slobodanu, bili su to čestiti ljudi. Ali, ovi njihovi naslednici: kad si im potreban ko lojanicu će da te drže. Ali, ako im ne trebaš, ko smrdljiv sir će te bace!“ A on ih je najbolje poznavao kroz sve generacije...

Dugo vremena sam o toj sramoti ćutao. Samo jednom prilikom moja stradanja od njenog oca ispričao sam ćerki Vladislavi Ribnikar, koja se tada zaplakala. Ona je dete iz prvog Ribnikarevog braka, i zajedno sa starijim bratom dr Slobodanom, po drugom očevom venčanju, bila je odstranjena iz vile na Dedinju, gde je doneta odluka o dizanju ustanka u Srbiji.

Ipak, ima Boga, mada i posle svih nedaća Vladi Ribnikaru nisam želeo zla, a on me je posle rata odstranio iz voljene *Politike*, kojoj sam posvetio najbolje godine. Poznato je da ni Ribnikar nije mirne duše otišao sa ovog sveta. Kada se teško razboleo od raka, pozvao je tadašnjeg direktora *Politike* Mitu Miljkovića u Dubrovnik, i tamo mu priznao da ga je za sve

vreme od rata do tih dana grizla savest što nije spasao od pogubljenja bez suda i presude svog kuma Tanovića i druge prijatelje, među koje sam i ja spadao. Bio je svestan učinjenog greha.